

НАРЕДБА ЗА РЕДА И НАЧИНА ЗА ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕ НА УТАЙКИ ОТ ПРЕЧИСТВАНЕТО НА ОТПАДЪЧНИ ВОДИ ЧРЕЗ УПОТРЕБАТА ИМ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО

Приета с ПМС № 339 от 14.12.2004 г.

Обн. ДВ. бр.112 от 23 Декември 2004г., изм. ДВ. бр.71 от 12 Август 2008г., изм. ДВ. бр.29 от 8 Април 2011г.

Глава първа. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. С наредбата се определят:

1. редът и начинът за оползотворяване на утайките от пречиствателни станции и пречиствателни съоръжения за отпадъчни води чрез употребата им в земеделието;
2. изискванията, на които трябва да отговарят утайките, за да се гарантира, че няма да имат вредно въздействие върху човешкото здраве и околната среда, включително върху почвата;
3. редът за отчитане на оползотворените утайки.

Чл. 2. Изискванията на наредбата се прилагат за:

1. утайки от пречиствателни станции за отпадъчни води от населени места и от други пречиствателни станции, третиращи отпадъчни води със състав, сходен със състава на битовите и на отпадъчните води от населени места;
2. утайки от септични ями и други подобни съоръжения за пречистване на отпадъчни води;
3. утайки от други съоръжения за пречистване на отпадъчни води, различни от утайките по т. 1 и 2.

Чл. 3. Наредбата се прилага и за оползотворяване на утайките по чл. 2 при рекултивация по чл. 11, ал. 1 от Закона за опазване на земеделските земи (ЗОЗЗ), когато се предвижда рекултивираните терени да се използват за земеделие.

Чл. 4. Утайките по чл. 2 могат да се оползотворяват в земеделието само при спазване изискванията на наредбата.

Чл. 5. Оползотворяването на утайки чрез употребата им в земеделието се извършва по начин, който да гарантира опазване на човешкото здраве и околната среда, включително на почвите.

Чл. 6. (1) Не се допуска оползотворяване на утайки чрез употребата им в земеделието, когато:

1. (доп. - ДВ, бр. 29 от 2011 г.) утайките представляват или съдържат опасни отпадъци;
2. концентрациите на един или повече тежки метали и арсен в почвата както преди влагането на утайки, така и след това надвишават пределно допустимите концентрации (ПДК) съгласно приложение № 1;
3. концентрациите на един или повече тежки метали, арсен и устойчиви органични замърсители в утайките надвишават ПДК съгласно приложение № 2;
4. утайките не са предварително третирани;

5. почвата е с рН под 6;
6. съществува опасност от замърсяване на прилежащите повърхностни и подземни водни обекти.

(2) Не се допуска оползотворяване на утайки върху:

1. (доп. - ДВ, бр. 29 от 2011 г.) ливади, пасища или площи, засети с фуражни култури, ако се използват за паша или фуражите се прибират в срок, по-кратък от 45 дни, след употребата на утайките;

2. почви, върху които се отглеждат овощни, зеленчукови култури и лозя с изключение на овощни дървета;

3. почви, предназначени за отглеждане на овощни, зеленчукови и други култури, които са в директен контакт с почвата и се консумират в сурово състояние, за период 10 месеца преди и по време на събиране на реколтата;

4. крайбрежни заливаеми ивици, речни русла и защитни диги;

5. пояс I и пояс II на санитарно-охранителни зони на водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.

Чл. 6а. (Нов - ДВ, бр. 29 от 2011 г.) В защитените зони по НАТУРА 2000 се допуска използването на утайки от отпадъчни води, ако концентрацията на тежки метали, металоиди и устойчиви органични замърсители в утайките не превишават фоновите концентрации за съответния район.

Глава втора.

ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ПРОИЗВОДИТЕЛИТЕ И ПОТРЕБИТЕЛИТЕ НА УТАЙКИ, ПРЕНАЗНАЧЕНИ ЗА ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО

Чл. 7. (1) Производителите на утайки трябва да ги третират по метод, който осигурява условия за приключване на ферментационния процес, за ограничаване отделянето на неприятни миризми и за предотвратяване разпространението на патогенни организми.

(2) Утайките, предназначени за оползотворяване в земеделието, се третират по начин, който да осигури съответствие с микробиологичните и паразитологичните изисквания, определени в приложение № 3.

Чл. 8. (1) Производителите на утайки извършват изпитване на утайките по показателите съгласно приложение № 4.

(2) Резултатите от изпитването по ал. 1 се предоставят на потребителите преди доставянето на утайките за оползотворяване при сключване на договора по чл. 5, ал. 2 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО).

(3) (Изм. - ДВ, бр. 29 от 2011 г.) Вземането на проби се извършва от лаборатории, акредитирани за пробовземане, а при липса на такива - по методи с висока статистическа достоверност 95 на сто.

(4) Изпитването на утайките се извършва по методите съгласно приложение № 5.

(5) Лицата по ал. 1 са задължени да осигурят изпитване на утайките от акредитирани лаборатории през определен период, който за тежки метали и арсен е не по-дълъг от 6 месеца, а за останалите показатели - съгласно приложение № 6.

(6) Пробите по ал. 3 се вземат след третиране на утайките и трябва да са представителни за конкретната партида утайки, която ще се оползотворява в земеделието.

(7) (Изм. - ДВ, бр. 29 от 2011 г.) При възникване на промени в характеристиките на

третираните отпадъчни води, водещи до промяна в състава на утайките, операторът на пречиствателната станция за отпадъчни води незабавно уведомява потребителите, на които се предават утайките.

(8) За случаите по ал. 7 производителите на утайките уведомяват незабавно компетентния орган, одобрил програмата за управление на дейностите по отпадъците по чл. 29, ал. 1, т. 3 ЗУО, който дава предписания за увеличаване честотата на анализите съгласно приложение № 6.

(9) В случаите, когато утайките не съдържат мед, цинк и хром или те са в незначителни количества, компетентните органи могат да определят различна честота на извършване на анализите от определената в приложение № 6, което се отразява в програмата за управление на дейностите по отпадъците по чл. 29, ал. 1, т. 3 ЗУО.

(10) В случай че в продължение на една година отклоненията на резултатите от изпитванията по ал. 1 не са по-големи от 5 на сто, след искане от страна на производителите на утайки компетентните органи могат да разрешат изпитването на утайките да бъде на по-големи интервали от определените в приложение № 6.

(11) Протоколите с резултатите от изпитванията се съхраняват от лицата по ал. 1 за срок 5 години и при поискване се предоставят на компетентните органи.

Чл. 9. (1) (Изм. - ДВ, бр. 29 от 2011 г.) Потребителите на утайки са задължени да осигурят пробовземане и изпитване в акредитирани лаборатории на почвата от местата, където ще се оползотворяват утайките, както и да предоставят информация за почвата, включително следната минимална информация за хидроложките характеристики: почвен тип, обемна плътност, гранулометричен състав на почвата, обща порьозност на почвата.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 29 от 2011 г.) Изпитванията на почвите включват определяне най-малко на следните показатели:

1. рН;
2. количество кадмий, мед, никел, олово, цинк, живак, хром, арсен;
3. количество азот, фосфор, калий - общи и подвижни форми;
4. органично вещество.

(3) Представителни проби от почва се изпитват по показателите по ал. 2 по методи съгласно български или международни стандарти, а ако няма такива - по валидирани вътрешнолабораторни методи. Границата на откриване за всеки метал или арсен трябва да бъде с 1 порядък по-ниска от съответната стойност за ПДК за всеки елемент съгласно приложение № 1.

(4) Изпитването на почвата се извършва задължително преди първоначалното оползотворяване на утайките, а след употребата им - на всеки 5 години, ако друго не е предвидено в разрешението по чл. 6, ал. 1, т. 3 ЗОЗЗ.

Глава трета. РЕД ЗА ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕ НА УТАЙКИ

Чл. 10. (1) Оползотворяването на утайки в земеделието се допуска въз основа на разрешение по чл. 6, ал. 1, т. 3 ЗОЗЗ и разрешение, издадено по реда на чл. 37 ЗУО.

(2) Производителите на утайки, предназначени за оползотворяване в земеделието, ги предават единствено на лица, притежаващи разрешение по чл. 6, ал. 1, т. 3 ЗОЗЗ и разрешение, издадено по реда на чл. 37 ЗУО.

Чл. 11. (1) С разрешението по чл. 6, ал. 1, т. 3 ЗОЗЗ се определят:

1. честотата на изпитване на почвата за съдържание на тежки метали;
2. количествата утайки, отговарящи на изискванията за ПДК на тежки метали в утайките

съгласно приложение № 2, изразени в тонове сухо вещество, които могат да се внасят годишно в почвата на единица площ, така че да не се превишават ПДК на тежки метали в почвата съгласно приложение № 1;

3. местоположението и размерът на площта, върху която ще се оползотворяват утайките;
4. анализи на други фактори, влияещи върху почвата.

(2) Условието по ал. 1 се определят въз основа на данните от документите, удостоверяващи направените изпитвания по чл. 8, ал. 1 и чл. 9, ал. 2, и наличните данни за хомогенността и характеристиките на почвата, както и на други фактори, влияещи върху почвата.

(3) При издаване на разрешение за оползотворяване на утайки компетентните органи отчитат нуждите на растенията от хранителни вещества, така че качеството на почвата и на повърхностните и подпочвените води да не бъде влошено вследствие на употребата на утайки.

Глава четвърта.

РЕД ЗА ОТЧИТАНЕ НА ОПОЛЗОТВОРЕНИТЕ УТАЙКИ

Чл. 12. Производителите и потребителите на утайки водят отчетни книги и изготвят годишни отчети съгласно изискванията на Наредба № 9 от 2004 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публичния регистър на издадените разрешения, регистрационните документи и на закритите обекти и дейности (ДВ, бр. 95 от 2004 г.).

Чл. 13. (1) Производителите на утайки, които са оползотворени в земеделието, към годишните отчети съгласно Наредба № 9 от 2004 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публичния регистър на издадените разрешения, регистрационните документи и на закритите обекти и дейности прилагат копие от документите, удостоверяващи направените изпитвания по чл. 8 ал. 1, както и информация за метода на извършеното третиране.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 29 от 2011 г.) Лицата по ал. 1 предоставят информация на Министерството на земеделието и храните за направените изпитвания по чл. 8, ал. 1 в съответствие с честотата съгласно приложение № 6 с цел попълване на регистъра по чл. 4, ал. 2 ЗОЗЗ.

Чл. 14. Производителите на утайки, които се оползотворяват в земеделието, не предоставят информация за направените изпитвания по чл. 8, ал. 1 и за метода на извършеното третиране, когато утайките произхождат от пречиствателни станции с капацитет за пречистване до 300 kg дневно биохимична потребност от кислород за 5 дни (БПК5), съответстващо на 5000 еквивалентни жители, и проектирани основно за третиране на битови отпадъчни води.

Чл. 15. (1) Ежегодно до 31 март на текущата година потребителите на утайки подават до регионалната инспекция по околната среда и водите (РИОСВ), на чиято територия е извършено третирането на утайките, с копие до съответната регионална служба за растителна защита декларация, съдържаща информация от преходната година за:

1. името на собственика и на ползвателя на земеделски земи;
2. местоположението на имота;
3. площта, на която са оползотворени утайките.

(2) Към декларацията по ал. 1 се прилага копие от документите, удостоверяващи направените изпитвания по чл. 9, ал. 2.

Чл. 16. (1) Ежегодно до 30 април на текущата година РИОСВ предоставят на електронен носител на Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС) информацията по чл. 13, ал. 1 и чл. 15 данни, свързани с евентуални проблеми, възникнали при употребата на утайки в земеделието, и обобщена справка съгласно приложение № 7.

(2) Ежегодно до 30 ноември на текущата година ИАОС предоставя на министъра на околната среда и водите доклад относно употребата на утайки в земеделието, включващ обобщена информацията по ал. 1.

(3) Ежегодно до 30 ноември на текущата година въз основа на данните по чл. 11, чл. 13, ал. 2 и чл. 15 министърът на земеделието и горите представя информация на министъра на околната среда и водите за максималното количество утайка, отговаряща на изискванията съгласно приложение № 2, която може да се употреби в почвата за единица площ годишно, така че да не се превишават ПДК на тежки метали в почвата съгласно приложение № 1.

(4) Въз основа на доклада по ал. 2 и информацията по ал. 3 министърът на околната среда и водите изготвя доклад за оползотворените утайки в земеделието, който се предоставя на национални и международни организации, когато това се изисква в съответствие с международни договори, по които Република България е страна.

Допълнителни разпоредби

§ 1. По смисъла на наредбата:

1. "Земеделие" е отглеждане на всички видове земеделски култури, предназначени за храна, включително за нуждите на животновъдството.

2. "Незначителни количества" са количества, при които концентрацията на съответния елемент е не по-висока от 10 на сто от ПДК съгласно приложение № 2.

3. "Опасни отпадъци" са отпадъци, класифицирани като такива по реда на Наредба № 3 от 2004 г. за класификация на отпадъците (ДВ, бр. 44 от 2004 г.).

4. "Оползотворяване на утайки в земеделието" са дейностите по разстилане, заораване или инжектиране на утайките върху или в почвата, или всеки друг вид операции с код R10 по смисъла на § 1, т. 17, буква "к" от допълнителните разпоредби на ЗУО.

5. "Потребители на утайки" са всички физически и юридически лица, които оползотворяват в земеделието и за рекултивация на нарушени терени утайки от пречистването на отпадъчни води.

6. "Предварително третиране на утайки" е биологично, химично или термично въздействие върху утайките, дългосрочното им съхраняване или всеки друг подходящ процес, намаляващ значително тяхната ферментационна способност, както и опасността за човешкото здраве и околната среда, произтичащи от употребата им.

7. "Представителна проба от почва" се получава при смесване на 20 съставни проби, равномерно покриващи площ до 5 ha, която се използва за същите цели. Пробите се вземат от слой 0 - 25 cm, а ако дълбочината на слоя е по-малка от тази стойност, дълбочината на вземане на проби трябва да е не по-малка от 10 cm.

8. "Производители на утайки" са всички физически и юридически лица, при чиято дейност се образуват утайки от пречистването на отпадъчни води.

9. "Рекултивация" е комплекс от инженерни, мелиоративни, селскостопански, горскостопански и други дейности, чието изпълнение води до възстановяване на нарушените терени и до подобряване на ландшафта.

10. "Устойчиви органични замърсители" са полицикличните ароматни въглеводороди (ПАВ) и полихлорираните бифенили (ПХБ).

§ 2. "Компетентни органи" по смисъла на наредбата са:

1. министърът на околната среда и водите или упълномощени от него длъжностни лица - когато дейностите се упражняват на територията на повече от една РИОСВ във връзка с прилагането на разпоредбите на чл. 8, ал. 8 - 11;

2. директорът на РИОСВ или упълномощени от него длъжностни лица - когато дейностите се упражняват на територията на съответната РИОСВ във връзка с прилагането на разпоредбите на чл. 8, ал. 8 - 11;

3. министърът на земеделието и горите или упълномощени от него длъжностни лица - във връзка с прилагането на разпоредбите на чл. 11, ал. 3 и чл. 8, ал. 9, 10 и 11;

4. министърът на здравеопазването или упълномощени от него длъжностни лица - във връзка с прилагането на разпоредбите на чл. 7.

Преходни и Заключителни разпоредби

§ 3. Наредбата се приема на основание чл. 24, ал. 2 ЗУО.

§ 4. (Изм. - ДВ, бр. 71 от 2008 г.) Контролът по прилагането на наредбата се възлага на министъра на земеделието и храните, на министъра на околната среда и водите и на министъра на здравеопазването съобразно компетенциите им по § 2 от допълнителните разпоредби.

§ 5. (1) В срок една година от влизането в сила на наредбата за утайките по чл. 14 се извършват изпитванията по чл. 8, ал. 1.

(2) Въз основа на резултатите от изпитванията по ал. 1 и всички промени във вида на третираните отпадъчни води и други влияещи фактори компетентният орган по чл. 8, ал. 8 определя честотата на последващите изпитвания.

Заключителни разпоредби

КЪМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 76 ОТ 31 МАРТ 2011 Г. ЗА ПРИЕМАНЕ НА НАРЕДБА ЗА РЕДА И НАЧИНА ЗА ИЗЧИСЛЯВАНЕ РАЗМЕРА НА ФИНАНСОВАТА ГАРАНЦИЯ ИЛИ ЕКВИВАЛЕНТНА ЗАСТРАХОВКА И ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ГОДИШНИ СПРАВКИ-ДЕКЛАРАЦИИ ПРИ ТРАНСГРАНИЧЕН ПРЕВОЗ НА ОТПАДЪЦИ
(ОБН. - ДВ, БР. 29 ОТ 2011 Г.)

§ 4. В Наредбата за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието, приета с Постановление № 339 на Министерския съвет от 2004 г. (ДВ, бр. 112 от 2004 г.), се правят следните изменения и допълнения:

.....

б. Навсякъде в наредбата думата "отпадни" се заменя с "отпадъчни", думата "параметри" - с "показатели", а думата "продоволствието" - с "храните".

Приложение № 1 към чл. 6, ал. 1, т. 2, чл. 9, ал. 3, чл. 11, ал. 1, т. 2 и чл. 16, ал. 3

(Изм. - ДВ, бр. 29 от 2011 г.)

Предельно допустими концентрации на тежки метали в почвата

№ по ред	рН1	ПДК mg/kg сухо вещество							
		кадмий	мед	никел	олово	цинк	живак	хром	арсен
1.	6 - 7,4	2,0	140	*	100	250	1	200	25
2.	>7,4	3,0	200	110	120	300	1	200	25

Забележка.

* От рН 6-7 = 75 мг/кг; от рН 7-7,4 = 80 мг/кг.

1 Активната реакция (рН) на почвата се определя в суспензия при съотношение почва: вода 1 : 5 и време на взаимодействие с вода - 5 часа.

Приложение № 2 към чл. 6, ал. 1, т. 3, чл. 11, ал. 1, т. 2 и чл. 16, ал. 3

(Изм. - ДВ, бр. 29 от 2011 г.)

Предельно допустими концентрации на тежки метали и устойчиви органични замърсители в утайките, предназначени за употреба в земеделието

№ по ред	Показатели	ПДК mg/kg сухо вещество
1.	Кадмий	30
2.	Мед	1600
3.	Никел	350
4.	Олово	800
5.	Цинк	3000
6.	Живак	16
7.	Хром	500
8.	Арсен	25
9.	ПАВ (полициклични ароматни въглеводороди)	6,5
10.	ПХБ (полихлорирани бифенили)	1

Приложение № 3 към чл. 7, ал. 2

Микробиологични и паразитологични изисквания, които трябва да бъдат удовлетворени при третиране на утайки, предназначени за оползотворяване в земеделието

№ по ред	Показател	Единица мярка
1.	Salmonella spp.	не се допуска в 20 g
2.	Escherihia coli титър	над 1 g
3.	Clostridium perfringens титър	над 1 g
4.	Жизнеспособни яйца на	1 на 1 kg (сухо ве-

хелминти

щество)

Приложение № 4 към чл. 8, ал. 1

(Изм. - ДВ, бр. 29 от 2011 г.)

Показатели за изпитване на утайките

Изпитванията за утайки, предназначени за употреба в земеделието, трябва да включват най-малко определяне на следните показатели:

1. Сухо вещество, органично вещество;
2. рН;
3. Общ, амониев и нитратен азот;
4. Фосфор, калий - общи и подвижни форми;
5. Калций, магнезий, сяра от сулфати;
6. Кадмий, мед, никел, олово, цинк, живак, хром, арсен;
7. ПАВ (полициклични ароматни въглеводороди) и ПХБ (полихлорирани бифенили);
8. *Esherichia coli*, *Salmonella spp.*, *Clostridium perfringens* и жизнеспособни яйца на хелминти.

Приложение № 5 към чл. 8, ал. 4

Методи за изпитване на утайките за тежки метали

Изпитванията за тежки метали трябва да се извършват чрез извличане със силни киселини и последващото им измерване по методи съгласно български и международни стандарти, а ако няма такива - по валидирани вътрешнолабораторни методи с висока статистическа достоверност.

За сравнителни методи се използват: атомно-абсорбционна спектрометрия (AAS) и индуктивно свързана плазма (ICP), които имат граница на откриване с 1 порядък по-ниска от съответната стойност за ПДК за всеки метал, съгласно приложение № 2.

Приложение № 6 към чл. 8, ал. 5, 8 и 10 и чл. 13, ал. 2

(Изм. - ДВ, бр. 29 от 2011 г.)

Честота на изпитване на утайките в зависимост от количеството на образуваните утайки

№ по ред	Количество генерирани утайки в тонове сухо вещество за година	Минимален брой изпитвания годишно				
			агрохимически показатели	тежки метали (2) и арсен	устойчиви органични	микро-биологични и

		ли (1)		замърси- тели (3)	парази- тологич- ни пока- затели (4)
1.	до 250	*	2	*	2
2.	250 - 1000	1	2	*	2
3.	1000 - 4000	2	3	1	2
4.	над 4000	4	4	1	4

(1) Общ, амониев и нитратен азот, фосфор, калий, калций, магнезий, сяра.

(2) Кадмий, мед, никел, олово, цинк, живак, хром.

(3) ПАВ (полициклични ароматни въглеродороди) и ПХБ (полихлорирани бифенили).

(4) *Esherichia coli*, *Salmonella spp.*, *Clostridium perfringens* и жизнеспособни яйца на хелминти.

(*) Преди първоначалната употреба на утайките и след това по преценка на компетентния орган по чл. 8.

Приложение № 7 към чл. 16, ал. 1

(Предишно приложение № 7 към чл. 16, ал. 2, изм. - ДВ, бр. 29 от 2011 г.)

Доклад за употребата на утайки в земеделието

1. Оползотворяване на утайки

№ по ред	Показатели в сухо вещество	Мерни единици	Общо
1.	Общо количество на образувани-те утайки от... бр. пречиствателни станции за отпадъчни води	(т/г.)	
2.	Общо количество утайки, оползотворени в земеделието	(т/г.)	
3.	Обща площ, върху която са оползотворени утайките	(ha)	
4.	Брой на пречиствателни станции с капацитет до 300 кг дневно БПК5, съответстващо на 5000 еквивалентни жители, проектирани основно за третирането на битови отпадъчни води	(бр.)	
5.	Брой места, върху които е оползотворена утайка	(бр.)	

2. Качество на утайките

№ по ред	Показатели	Средно съдържание mg/kg сухо вещество
1.	Кадмий	
2.	Мед	
3.	Никел	
4.	Олово	
5.	Цинк	
6.	Живак	

7. Хром
8. Арсен
9. Азот (общ)
10. Фосфор (общ P2O5)
11. Калий (общ K2O)

3. Третиране на утайките

№ по ред	Технологии, използвани за третиране (стабилизиране) на утайките (наименование на технологията и кратко описание)	Брой на пречиствателните станции за отпадъчни води, ползващи съответната технология
1.		
2.		